

Vogelwikke (*Vicia cracca* L.)

Voor vogels en bijen

Het geslacht wikke (*Vicia* L.), dat tot de Vlinderbloemenfamilie (*Leguminosae*) behoort, telt ongeveer 150 soorten, die voorkomen in de gematigde streken van het noordelijk halfrond en in Zuid-Amerika. Diverse soorten zijn in cultuur gebracht voor de zaden, zoals de tuinboon (*Vicia faba* L.). Een soort die niet geschikt is voor menselijk gebruik, maar waarvan de zaden wel graag door vogels worden gegeten, is de vogelwikke. Hij draagt de wetenschappelijke naam *Vicia cracca*, een oude Italiaanse naam, die al door Plinius gebruikt werd. De oude Nederlandse naam 'krok' zal daar zeer waarschijnlijk van afgeleid zijn. Een andere oude Nederlandse naam is 'drachtwikke'. Dat de vogelwikke behalve voor vogels ook voor bijen een goede drachtbron kan zijn zag ik op de Boschplaat op Terschelling. De planten die daar langs het verharde deel van het fietspad stonden werden druk door bijen en hommels bezocht.

Diep wortelgestel

Vogelwikke haalt zijn voedsel diep uit de grond. Uit het wortelgestel ontwikkelen zich ondergrondse uitlopers waaruit weer nieuwe planten ontstaan. De plant heeft een stevige kantige stengel, die wel 1,50 m lang worden. Langs de stengel staan even geveerde bladeren, die aan het eind een zich vertakkende rank hebben. Daarmee hecht de plant zich aan de stengels van andere planten. De bloeitijd van de vogelwikke valt in de periode van juni tot september. De bloemen staan in trossen, die in de oksel van de bladeren tot ontwikkeling komen. De bloemkelk is klokvormig en heeft aan de onderzijde van de bloem lange tanden. De bloemkroon, blauwviolet van kleur, is min of meer buisvormig. De bloemkroon bestaat uit vijf bladen: bovenaan het grootste, de vlag genoemd, opzij twee bladen, de zwaarden genoemd, en onderaan twee bladen, die met elkaar zijn vergroeid en de kiel vormen. De vlag is bovenaan teruggeslagen en dient als optisch oriëntatiepunt voor bezoekende insecten. De stamper en de meeldraden worden door de kiel omsloten, die door uitstulpingen aan de voet stevig verbonden is met de beide zwaarden.

Nectarium op de meeldraden

Een bloem heeft tien meeldraden, waarvan er negen met elkaar zijn vergroeid tot een buisje, dat het

vruchtbeginsel en een deel van de stamper omsluit. Een van de meeldraden staat los waardoor het buisje lang de bovenzijde open is. Via die opening kunnen insecten bij de nectar komen. Het nectarium ligt op de binnenzijde van de meeldraden dicht bij de basis. Zonodig kan de nectar tussen de meeldraden en het vruchtbeginsel worden opgeslagen.

Uitgeperst stuifmeel

Het stuifmeel komt reeds vrij als de bloem nog maar de helft van de uiteindelijke grootte heeft bereikt. In de helmknoppen ontstaat dan een opening, waardoor het stuifmeel naar buiten wordt geperst. De stuifmeelkorrels zijn kleverig en komen in de kiel terecht en ook in de beharing, die zich aan de stijl direct onder de stempel bevindt.

Insektenbezoek

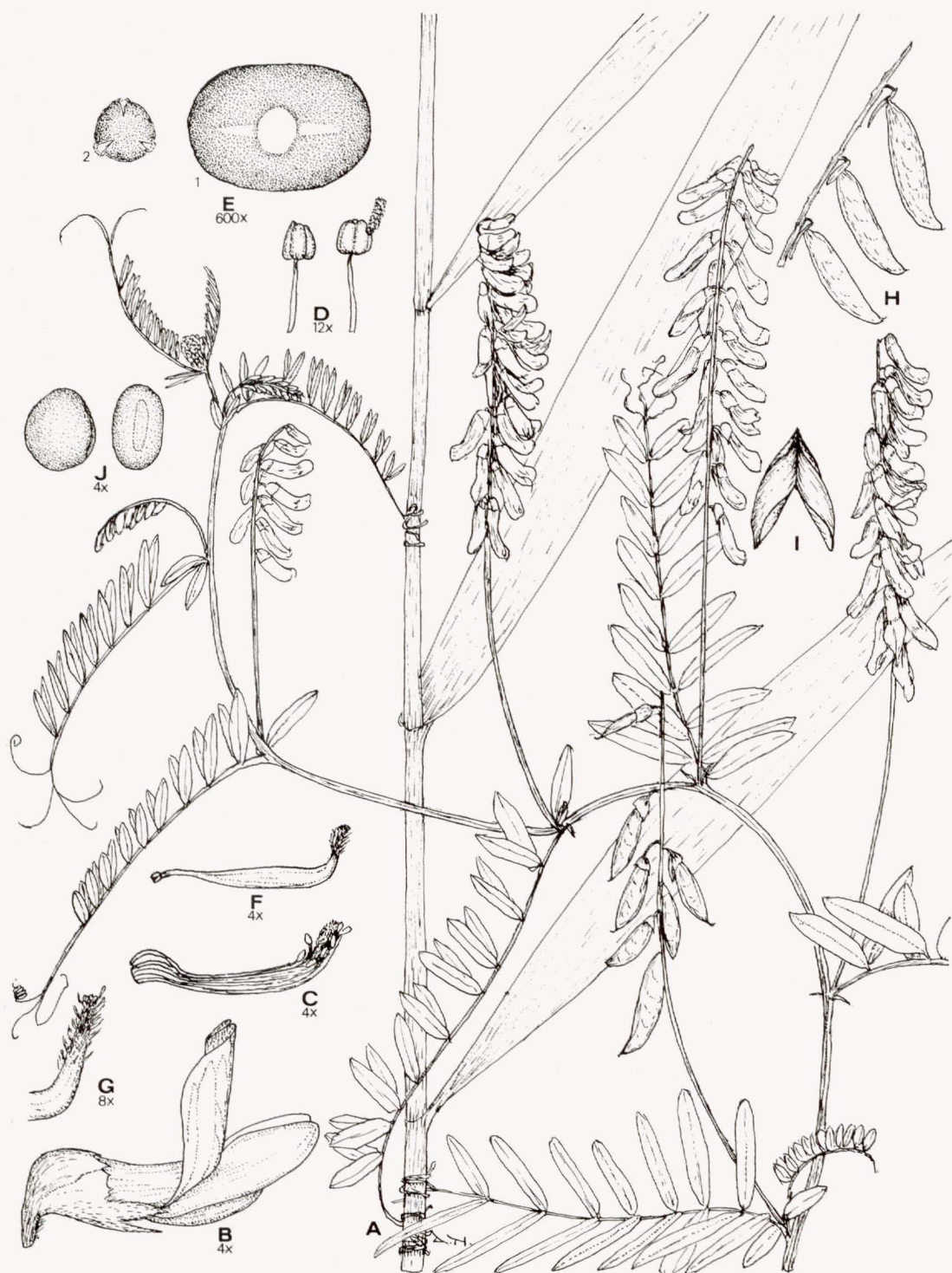
Bij het insectenbezoek worden de zwaarden en de kiel naar beneden gedrukt, waardoor het stuifmeel uit de beharing van de stamper op de kiel en tegen de onderzijde van het insect terecht komt. De meeldraden blijven bij die beweging gewoon in de kiel achter. Na het bezoek van een insect komt de kiel weer in zijn oorspronkelijke stand terug. Bijen verzamelen nectar en stuifmeel op de bloemen. De stuifmeelklompjes hebben een bruingele kleur. Veelal worden door hommels gaatjes in de bloemkroon gemaakt, waardoor de nectar gemakkelijker bereikbaar wordt. Bij 'ingebroken' bloemen wordt door bijen het meest via de illegale weg nectar gepuurd. De bijdrage aan de bestuiving zal dan nihil of zeer gering zijn.

Openspringende vrucht

De vrucht is een kleine peul, die met twee kleppen openspringt. Tegelijk met het openspringen rollen de kleppen spiraalvormig op, waardoor de zaden worden weggeslingerd. Het zaad ontkiemt direct na verspreiding.

Literatuur

Aarssen, L.W. e.a. (1986). The biology of Canadian weeds 76. Canadian Journal of Plant Science. Vol. 66 no 3: 711-737.

Vogelwikke (*Vicia cracca* L.)

A deel van in bloei staande plant; B bloem; C meeldraden; D helmknoppen met uitgeperst stuifmeel;
 E stuifmeelkorrel: 1 equatoriaal, 2 polair; F stamper; G behaarde stijl met stempel; H vruchten; I geopende
 vrucht; J zaad.